

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертаційне дослідження Чжан Бо
«Формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у
процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками»,
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне
мистецтво)**

Актуальність теми дослідження та її наукова затребуваність

Ефективність діяльності в системі як вищої, так і загальної середньої освіти, багато в чому залежить від ступеня зацікавленого включення вчителя і учнів, викладачів і студентів до навчально-оціночної діяльності. При цьому визнається право учнів на самооцінку, відбувається заохочення їх до взаємооцінювання, посилюється елемент самоконтролю та підвищення відповідальності за процес та результат навчання. Формування здатності особистості прогнозувати результати своїх власних зусиль, планувати стратегії вирішення проблем, розподілу часу, враховувати помилки, оцінювати результати – все це передбачає розвиток оцінювальних умінь, як у майбутніх фахівців, так і в учнів. Без оволодіння оцінювальним компонентом не можна говорити про сформованість фахових компетентностей вчителя.

Виконане дослідження, у цьому контексті, зумовлене потребами практики мистецького освітнього процесу в сучасній українській школі, а отже, і завданнями модернізації підготовки майбутніх учителів музики. Своєчасність звернення до обраної проблеми мотивується, також, недостатністю її теоретико-методичного опрацювання. Прорахунки вищої освіти, такі як нерозбірливість питань щодо формування оцінного ставлення студентів до педагогічних та мистецьких явищ, невизначеність понять художньо-оцінювального забезпечення професійної підготовки вчителя музики, недостатність наукових досліджень щодо цілісного практично-орієнтованого підходу до впровадження аксіологічних чинників у музично-педагогічну освіту, зумовлюють актуальність проблеми формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків дослідження, їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях

Ознайомлення з дисертацією Чжан Бо дає підстави стверджувати, що основні наукові положення щодо ключової категорії «художньо-оцінювальні

уміння майбутніх учителів музики», її сутності, змісту, структури, критеріїв, показників, рівнів сформованості та особливостей формування у процесі професійної підготовки; застосовані у межах дослідження сучасні концепції мистецької освіти, наукові підходи, що стали міцним науково-методологічним підґрунтям у визначенні педагогічних умов, принципів, функцій і методів системи формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, представлених в авторській моделі (Дис. с. 129), викладено логічно і переконливо.

Висновки щодо ефективності застосування запропонованої моделі та рекомендації щодо її впровадження в процес професійної підготовки майбутніх учителів музики ґрунтуються на власних дослідженнях здобувача.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувач володіє теоретичними позиціями вирішення проблеми і методами її дослідження. Оформлення роботи справляє хороше враження.

Вірогідність і достовірність результатів дослідження підтверджено обґрунтованістю вихідних теоретико-методологічних положень, цілісністю та системністю їхнього аналізу, застосуванням під час наукового пошуку підходів, педагогічних умов і принципів, а також авторської методики формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, що сприяли отриманню адекватних результатів дослідження.

Детальне вивчення дисертантом характерологічних ознак досліджуваного феномену з погляду філософії, психології, педагогіки, музичної педагогіки дозволило йому скоректувати напрям наукових розвідок, коректно вибудувати структуру дослідження та спрогнозувати наукові результати дослідницького пошуку, які повністю відбивають послідовність його розгортання, підтверджуються достатньою активністю в апробації та відображаються у 15 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, з яких 6 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 8 статей апробаційного характеру.

Зміст дисертації, її завершеність та оформлення

Логіка розгортання дослідницького пошуку в основній частині дослідження відбувалося згідно сформульованих дисертантом завдань. Так, у *першому розділі*, визначаючи сутність поняття «художньо-оцінювальні вміння

майбутніх учителів музики», Чжан Бо представлено широкий теоретико-методолігичний спектр філософської, психологічної та педагогічної літератури з проблеми розуміння оцінювально-мисленневих процесів, зокрема, з точки зору спрямованості особистості на самовдосконалення і самореалізацію.

В дисертації підкреслюється, що освітній процес майбутніх учителів музики, в контексті означеної проблематики, містить суттєві можливості оптимізації їхньої творчої діяльності, яка виражається через естетизацію сприйняття і відтворення змісту художніх образів музичних творів та передбачає оцінювання відповідності смаку виконавців щодо виконуваного твору, оцінювання їх можливостей, а також оцінювання зворотнього зв'язку; активізації діалогічних стосунків між учасниками педагогічного процесу на основі рефлексії, толерантності, емпатії, а також спонукання студентів до самоусвідомлення себе як майбутніх професіоналів.

Глумачення зазначеного поняття, з позиції методології, сприяє цілісності охоплення його сутності і змісту, а також способів вимірювання сформованості художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики як цільового орієнтира педагогічних зусиль, зумовлює логіку проведення дослідження, спрямовуючи його на послідовне виявлення процесуальних характеристик досягнення пошукового явища.

Проведений ретельний аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми в системі музично-педагогічної освіти дозволив Чжан Бо обґрунтувати основні методолігичні підходи (суб'єктно-діалогічний, прогностичний, аксіологічний, герменевтичний, естетичний, феліксологічний та творчо-діяльнісний), системне поєднання яких зумовлено потребами розвитку вищої мистецької освіти та свідчить про неординарний підхід до вирішення проблеми формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками.

У *другому розділі* автором представлено структуру досліджуваного феномену. Ми підтримуємо думку автора про те, що формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками постає як сукупність компонентів, серед яких: ціннісно-емотивний, когнітивно-комунікативний та творчо-рефлексивний. Ці компоненти є необхідними і узгоджуються із спектром задіяних процесів в діяльності керівника вокально-хорової роботи з учнями.

На основі доцільності формування цих компонентів дисертантом визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови, продуктивність і оригінальність яких зумовлено ціннісною їх сутністю. Чжан Бо слушно акцентує увагу на тих чинниках, що прямо занурюють студентів у оцінювальні виміри освітнього процесу, а саме – активізують мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи; орієнтують студентів на здійснення порівняльно-оцінювальних операцій у полі інтерсуб'єктної взаємодії з вокально-хоровим середовищем; залучають до ситуації вибору для активації самостійної оцінювальної дії студентів з позиції експертизи та прийняття рішень.

З огляду на виокремлені педагогічні умови, дисертантом визначено й відповідний їм комплекс методів, що складають основу запропонованої Чжан Бо авторської методики, яку організовано за трьома етапами: інформаційно-смысловий, аналітично-узгоджувальний та процесуально-операційний.

Також автором представлено методичну модель формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, повноту якої забезпечено визначенням її мети, наукових підходів, функцій, компонентів, принципів, педагогічних умов, етапів, методів та результатів.

Здобутком роботи є з'ясування логічної послідовності формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками. Кожен з розроблених етапів підпорядковано певній меті, що досягається застосуванням запропонованих дисертантом методів, прийомів, форм роботи зі студентами. Методичні пропозиції, виходячи з теоретичних засад формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, розроблених в дослідженні Чжан Бо, відрізняються оригінальністю і ефективністю. Йдеться про такі методи, прийоми і форми, як художня реконструкція, пошук альтернатив, стратегія виявлення потреб тощо.

У *третьому розділі* дослідницького пошуку встановлено три рівні сформованості художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, які за своїми характерними ознаками всебічно охоплюють означений процес, відповідно до визначених критеріїв, показників та опцій художньо-

оцінювальних умінь студентів; описано хід і результати констатувального і формувального експериментів.

На особливу увагу заслуговує експериментальна частина дослідження, яка насичена неординарними стратегіями (стратегія моніторингу процесу, стратегія заохочення саморегуляції та фіксації успішності творчої дії); методиками (методика «Пізнавального резонансу»); методами (метод «інтеграційного аналізу», «метод Делфі», «метод Дюпон» «інтегрально-матричний метод»), техніками (техніка зворотнього зв'язку) та інші.

Умови експериментальної апробації теоретичних і методичних положень дослідження, його хід та аналіз результатів переконують у вірогідності одержаних даних. Наголосимо, що застосування Чжан Бо статистичних методів їх обробки гарантує об'єктивність експериментальних результатів.

Переконливими є висновки автора, які підтверджені вагомими аргументами і відповідають поставленим завданням, викладені чітко й на достатньому науковому рівні й відзначаються самостійністю і новизною.

Привертає увагу матеріал, що увійшов до площини додатків, де представлено широкий загальний опитувальник, тестів, протоколів оцінювання, схем-аналізів, експертних листів. Цей матеріал характеризується доречністю, доцільністю та інформаційною насиченістю.

Таким чином, аналіз результатів дослідження Чжан Бо дає підстави стверджувати, що воно має теоретичне і практичне значення для розв'язання актуальної проблеми формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками, зокрема, та для організації освітнього процесу в закладах вищої педагогічної освіти взагалі.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. Якщо визначається актуальність, то наочне уявлення про те, що певна проблема на часі виявляється через наявність існуючих, в теорії і практиці освітнього процесу, суперечностей, про що у вступі не акцентується. На нашу думку було б доцільним автору означити ці суперечності.

2. У першому розділі дисертації автором представлено основні підходи до формування художньо-оцінювальних умінь студентів факультетів

мистецтв педагогічних університетів, серед яких: суб'єктно-діалогічний, прогностичний, аксіологічний, герменевтичний, естетичний, феліксологічний, творчо-діяльнісний. Оскільки оцінювальна діяльність студентів у контексті розуміння сенсу, як інтегрованого компонента вокально-хорової діяльності майбутніх фахівців є визначальною, в межах представленої проблематики, то доцільно було б виокремити значення герменевтичного підходу до формування досліджуваного феномена.

3. У дисертаційному дослідженні важливе місце відведено педагогічним умовам формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики. Потребує уточнення, як саме педагогічна умова – створення ситуації вибору для активації самостійної оцінювальної дії студентів з позиції експертизи та прийняття рішень – забезпечувала ефективність авторської методики щодо мети і завдань дослідження.

4. У контексті досліджуваної проблематики бажано було б більш детально розкрити специфіку підготовки майбутніх учителів музики до вокально-хорової роботи зі старшокласниками у перебігу виробничої педагогічної практики студентів у закладах загальної середньої освіти.

5. З поміж означених дисертантом етапів формувального експерименту, хотілося б побачити більше прикладів різних експериментальних методів на аналітично-узгоджувальному етапі.

Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, якій притаманні оригінальність, наукова новизна та практична значущість, високий теоретичний рівень, глибина наукових підходів щодо конкретизації основного поняття дослідження, визначення педагогічних умов, принципів, функцій, а також методичного забезпечення процесу формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів та їх практичну значущість, вважаємо, що дисертація Чжан Бо «Формування художньо-оцінювальних умінь майбутніх учителів музики у процесі підготовки до вокально-хорової роботи зі старшокласниками», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю

014 Середня освіта (Музичне мистецтво) є актуальним, самостійним завершеним науковим дослідженням, відповідає вимогам пунктів 9, 11-14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015, № 1159 від 30.12.2015, № 567 від 30.12.2015, № 943 від 20.11.19) та Порядку проведення експерименту з присудження доктора філософії, який затверджено Постановами Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167, а її автор, Чжан Бо, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики
музичної освіти та хореографії
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Васиш

Людмила ВАСИЛЕНКО

Ректор

Анатолій СОЛОНЕНКО

Підпис *Василенко Л.В.* свідчує:
Начальник відділу кадрів Мелітопольського
державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

02.12.2019р.